

Highlights fra studietur til England 2025

Læringer og overvejelser

Foto: Christina Udby Hansen, ICOEL

Innovationscenter for Økologisk Landbrug
CUYH@ICOEL.dk; tlf. nr.: 40929950

Udgivet af

Innovationscenter for Økologisk Landbrug
Agro Food Park 26
8200 Aarhus N

+45 78780120
info@icoel.dk

Støttet af:

Grøn Fond – finanslovsmidler

Studietur til England 1.-3. juli 2025

For at inspirere og løfte vidensniveauet i Innovationcenter for Økologisk Landbrug blev der 1.-3. juli 2025 afviklet en studietur til England. Større tværfaglige indsatser som f.eks. regenerativt landbrug var et omdrejningspunkt, hvor det udnyttedes, at medarbejdere med forskellige fagligheder bidrager med perspektiver ind i de fælles problemstillinger.

Selv om økologien i omfang fylder mindre i England end i Danmark, så er der områder, hvor de har været i gang længere og mere målrettet end tilsvarende i Danmark. Tre centrale locationer blev udvalgt til turen; Rothamsted Research i England med nogle af verdens ældste langvarige markforsøg, Groundswell, som er en regenerativ festival, som tiltrækker besøgende fra mange lande og endelig Tolhurst Organic, som uden brug af husdyrgødning i mere end 30 år har drevet økologisk grøntsagsproduktion og stadig opbygger humus og jordfrugtbarhed. Dertil er der etableret skovlandbrug på ca. halvdelen af deres areal.

Studietursprogram:

Tirsdag	Hvad og hvor:
1. juli	
Kl. 11:00	Seneste mødetidspunkt i Aarhus Lufthavn (Tirstrup).
Kl. 12:00	Frokost i Ingerslevs Restaurant
Kl. 13:20	Afgang: Fly fra Aarhus Lufthavn til London Stansted Airport (Ryanair).
Kl. 14:05	Ankomst: London Stansted Airport.
Kl. 14:45	Afgang: Bus fra London Stansted Airport til Rothamsted Research.
Kl. 16:00	Besøg: Rothamsted Research Rothamsted Research: Advancing Sustainable Agriculture Rothamsted Research i England huser nogle af verdens ældste langvarige markforsøg, etableret i 1843. Rundvisning i de historiske forsøg, herunder Broadbalk og Hoosfield, som undersøger langtidseffekterne af gødningsstrategi og sædskifte på udbytte og jordens frugtbarhed i henholdsvis hvede og byg. I forhold til husdyrbrug og natur ses Park Grass-forsøget, der belyser, hvordan gødskning, afgræsning og slæt over 175 år har påvirket plantesammensætning og biodiversiteten på permanente græsarealer.
Kl. 18:20	Afgang: Bus fra Rothamsted Research til hotel.
Kl. 19:00	Tjek ind: Hotel Holiday Inn Express St Albans, M25, JCT.22.
Kl. 19:25	Gåtur fra hotel til pub og aftensmad på The Green Dragon Waterside.

Onsdag 2. juli	Hvad og hvor:
Hele dagen	Groundswell Festival Regenerative Agriculture Festival Groundswell Event Guide Groundswell Festival 2025 (udleveres ved indgangen på dagen) Festivalen er åben fra kl. 07:00 til 23:00. Ved indgangen blev udleveret; et armbånd og en mulepose med en trykt eventguide, sessionsresuméer, tidsplan, notesblok og kuglepen. Transport og forplejning står man selv for.

Torsdag 3. juli	Hvad og hvor:
Kl. 08:10	Afgang: Bus fra hotel til Tolhurst Organic.
Kl. 10:00	Besøg: Tolhurst Organic. Tolhurst Organic er en af de ældste økologiske grøntsagsgårde i England og har haft det økologiske mærke i over 30 år. De leverer ugentligt sæsonens økologiske grøntsager og frugter til private og virksomheder i lokalområdet og har udsalg fra hytte ved markerne. Et 7 års sædskifte og ca. halvdelen af produktionsarealet er nu i skovlandbrug. Dertil rundvisning i Walled Garden, polytunneler og formeringsområder og frokost. Tolhurst Organic
Kl. 15:00	Afgang: Bus fra Tolhurst Organic til London Heathrow Airport.
Kl. 17:00	Ankomst: London Heathrow Airport. Aftensmad.
Kl. 19:30	Afgang: Fly fra London Heathrow Airport til Københavns Lufthavn (SAS).
Kl. 22:20	Ankomst: Københavns Lufthavn.
Kl. 23:05	Afgang: Fly fra Københavns Lufthavn til Aarhus Lufthavn (SAS).
Kl. 23:45	Ankomst: Aarhus Lufthavn (Tirstrup)

Læringer fra studieturen til inspiration i Danmark

Studieturens deltagere har med deres særlige fagligheder hver især hjemtaget forskellige pointer fra de tre spændende besøg.

Nedenfor er i u prioriteret rækkefølge udvalg af pointer og viden, som centerets medarbejdere har samlet op fra de tre dage og tager med sig i det videre arbejde:

- Skovlandbrug, hvor der er mulighed for gavntreer eller hurtigt voksende træarter i rækkerne er en fordel, da overskudstræet også vil kunne bidrage med træ-"chips", som en afgørende vigtig del af kompostproduktionen til brug for humusopbygning og gødning til afgrøder. De danske regler for skovlandbrug rummer ikke denne oplagte mulighed.
- Kompost er stadig for udforsket og uudnyttet i dansk regi.
- I forhold til at arbejde med naturelementer og biodiversitet på og nær markfladerne er vi i Danmark mindst på højde med briterne – og flere steder foran.
- Over år forsures jord helt naturligt. Derfor er værdien af kalkning også af eng og græsområder overset.
- At skovlandbrug sagtens kan lade sig gøre, og kan have positive effekter på mange forskellige produktionsformer og biodiversiteten.
- Holistisk afgrænsning ved opfedning af dyr er i englændernes optik optimalt – og det har langt større potentiale end udbredelsen i Danmark pt. honorerer.
- Træer/træprodukter som del af foder til husdyr – også med klimavinkel. Der var udarbejdet planer i England for fodring med hvilke dele af hvilke træer i hvilke mængder på hvilke tider af året.
- I England har de seriøse resistens-problemer, som påvirker planter og dyr (og mennesker). Overforbrug og uhensigtsmæssig brug af kemi, antibiotika mv. har udviklet resistenser, og midlerne genfindes f.eks. både i nærmiljøet men også i vandmiljø både i åer og floder. Situationen er stærkt uholdbar – og Danmark skal arbejde for ikke at lande samme sted. Det er overraskende, hvor ukritiske befolkningen var, og at der ikke synes at være en generel opfattelse af, at det er et problem, at man ukritisk kan bruge pesticider og andre bekæmpelsesmidler både i marken og til sine husdyr.
- Tolhurst - Økologisk væksthusholdning uden gødningstilførsel og alene med grøngødning i bundjord og sædskifte er ukendt i dansk regi men meget interessant. Det kunne være spændende at beskrive tankerne bag sædskiftet, billebanker, gødningstilførsel m.v. i en "husdyr-fri" økologisk grøntsagsproduktion. Der var tilsyneladende god kvælstofforsyning i grøntsagsproduktionen med 2/7 års grøngødning og meget aktiv brug af mellem/efterafgrøder.
- Stop med at fokusere på afgrøde-udbytter og fokuser i stedet på det, som giver økonomisk overskud for hele bedriften og over lang tid i stedet. Ændring i mind-set giver ændring i sædskifte og planlægning af bedriften til det bedre. Faglig tilgang til at arbejde og optimere systemisk frem for at suboptimere.

- Kombinationen af tanniner og møgbiller: deres effekt på parasitter – er den målbar, og har nogen målt på det?
- Påstand: kvæg kan selvmedicinere sig ved at æde planter med et højt indhold af tanniner og på den måde bekæmpe egne parasitinfektioner. Spørgsmålet er, om det er påvist, og kan man lave præferenceforsøg, som jo kræver, at man kender det enkelte kvægs parasitbyrde, men som formentlig, bl.a., også vil påvirkes af, hvad kvæget har været vant til at æde (haft tilgængeligt) frem til forsøget?
- Der kan være fordele at hente ved at integrere og se plante- og husdyrproduktion sammen frem for at separere de to. Både for dyrene men også for marken og det liv, som (bør) findes her.
- "Natur laver ikke monokultur".
- Hvordan dogmatiker (herunder også økologi) og tradition kan hæmme tilgangen og løsningerne i forhold til at dyrke med stor diversitet og begrænset jord-forstyrrelse.
- Muligvis lavere hængende frugter i forhold til jordforstyrrelse (af mikrolivet) end pløjning og pesticidforbrug. FX er ph-styring (med kalkning) et effektivt våben. Undersøg hvor, hvor ofte og hvordan du kan begrænse dine jordforstyrrelser. Det hele er bedrifts- og lokalitetsspecifikt, så der er ingen endelige løsninger ... Alle værktøjer i kassen skal holdes klar og skarpe.
- Er kvælstofgødning mere skadeligt for jordlivet end forventet? Overvejelse ud fra de effekter, der på turen er set i systemer med lidt eller ingen gødning.
- Max udbytte og vækst er ikke målet i et system, der skal balancere næringsstoffer og samarbejde med naturen. For stort fokus på maksimal vækst skubber ofte til balancer mellem nytte- og skadedyr og øger sårbarheden overfor sygdomme. Vi skal have mere tillid til, at naturen kan bidrage til systemet, ved at forstå hvordan nyttedyr over og under jorden kan bidrage positivt, og hvilke fødekæder de indgår i, så bestandene reguleres naturligt.
- At visse migrerende fugle er afhængige af, at husdyr afgræsser markerne og lægger deres gødning på markerne, fordi de migrerende fugle er specialiseret i at æde de insekter, der bor i gødningen.
- Hvorfor der mon er så stor forskel på produktionsformerne mellem forskellige lande i EU? De regenerative griseproducenter i England virker til at være meget små sammenlignet med danske producenter (oplæg på Groundswell)
- "Hedge-laying" – som er den måde man i UK lægger hegn ned hvert 10.-12. år, for på den måde at forbedre biodiversiteten. Det resulterer i et levende hegn, der er markant tættere og mere frodigt, end de læhegn vi har i Danmark. Derudover er der meget fokus på hjemmehørende arter i blandede sammensætninger. Vi fik nogle gode forbindelser, og vil forsøge at kopiere metoden på nogle af de "kedelige" læhegn, vi har i Danmark.
- Mentaliteten omkring marknatur, som er i UK, er meget anderledes. Marknatur i UK virker som noget, vi passer på, fordi de stadig forstår, at det er vigtigt for udbytter. I Danmark ses marknatur, af mange, som en hæmsko for produktiviteten.

Regenerativt landbrug – hvad kunne vi lære i forhold til mærkning, certificering, verificering

Groundswell Festivalen blev oprindeligt startet som et græsrodsarrangement for ca. 8 år siden, hvor ca. 400 landmænd mødtes i et par lader og delte erfaringer og drøftede løsninger omkring, hvordan man arbejder regenerativt. Arbejdet med de regenerative principper og arbejdsmetoder har også været en platform, hvor det konventionelle og det økologiske landbrug kunne mødes og være faglige sammen i modsætning til ellers, hvor de konventionelle og økologiske landmænd i årevis har været i verbal infight og haft en hård og bebrejdende retorik mellem sig.

Groundswell er på under 10 år vokset til en landsdækkende begivenhed, som dertil tiltrækker gæster fra mange lande. Fordelen ved at alle oplæg er på engelsk øger muligheden for andre nationaliteter til at deltage på lige fod og flekse ind og ud af oplæg, drøftelser, besøge udstillere mv. Således var der ikke kun besøgende fra andre europæiske lande (minimum Danmark, Belgien, Tyskland) men også besøg fra i hvert fald Israel, Canada, New Zealand og Australien.

Den store festivalplads har et hovedscene-telt og en række samlingstelte med hvert deres fokus, og større udstillere har dertil mindre forsamlingsmuligheder med oplæg og drøftelser i deres udstillings-telte. Sådan er det muligt at sammensætte programmer, hvor der er oplæg et eller flere steder på festivalpladsen hele tiden, og der var en meget lang række oplægsholdere til de to dage. Alle kan søge om at få optaget et møde via en formular inden en deadline, men det er ikke tydeligt som deltager, hvordan programmet i sin helhed frembringes og om der er en faglig kvalitetssikringsproces fra ansøgning til plads i programmet. Alt blev afviklet vældig effektivt og til tiden mv., så det praktiske fungerede glimrende, hvilket kunne indikere, at der er styring bagved også på kvalitetssikringen. Der er god plads til, at landmand til landmand-formidlingen kan ske, og der præsenteres egne erfaringer og overbevisninger.

Flere i deltagerkredsen fra ICOELstudieturen udtrykker efterfølgende overvejelser over, om der er evidens, for de påstande der præsenteres. Det udelukkes absolut ikke, men hovedparten af præsentationerne er blottet for info om evt. forsøgsopsætning el.lign., hvilket til gengæld gør, at der er fuld fokus på budskaber og plads til drøftelse og spørgsmål, hvilket tydeligvis var værdsat af deltagerne.

Foto: Christina Udby Hansen, ICOEL

Økologien fyldte ikke så meget på pladsen og blev ikke særligt italesat i oplæg. I forhold til behov for certificering, verificering eller mærkningsordning for den regenerative del, var der på forskellige oplæg og opfølgende spørgsmål umiddelbart ikke udtrykt særligt ønske om at gå i den retning. Den regenerative bevægelse ønsker frihedsgrader til at udforske og gøre ting på forskellig vis på de forskellige bedrifter, og de ønsker ikke et yderligere kontrollag og system. De er bevidste om og italesætter, at de manglende regler og systemer, giver mulighed/risiko for greenwashing, men vurderingen er pt., at fordelene opvejer den evt. risiko.

For økologerne har der været overvejelser om, hvad et ekstra certificeringssystem ville skulle kontrollere, og umiddelbart ville det ende med at svare mere eller mindre til økologi-kontrollen. Det vurderes ikke, at der vil være en økonomisk merværdi ved et ekstra mærke på produkterne, som vil kunne forsvare ekstraudgiften til kontrollen. Der er derfor ikke interesse i at arbejde videre den vej og risikere, at konventionelle produkter med samme regenerative mærke i så fald ville kunne risikere at fremstå som lige så gode som de økologiske produkter – selv om de ikke har økologi-mærke på.

I forhold til anprisning på produkterne har de enkelte producenter nu mulighed for at fremhæve netop den del af deres regenerative indsatser, som de ønsker at kaste lys på, og den frihed ønsker de ikke at opgive.

Foto: Christina Udby Hansen, ICOEL

Nedenfor er udsagn i forhold til oplevelser og overvejelser samlet på Groundswell fra studieturens deltagere – ikke i prioriteret rækkefølge:

- Det er en proces. En bevægelse. Vi kan kigge på værdi af tiltag, men de har forskellig værdi og sværhedsgrad på forskellige bedrifter.
- Regenerativt landbrug er kommet for at blive – og der er stærke kræfter, der ønsker det som modellen for fremtidens landbrug. Målene og principperne er de samme som i økologisk jordbrug. Som økolog skal man synliggøre, hvordan man opfylder de regenerative principper.
- Kulstof er for svært at måle i virkeligheden og dermed værdisætte – så lad være at forsøge.
- Flere nævnte fra scenerne, at der ikke skulle være faste regler og bureaukrati (altså ingen certificering), men at man skal tilpasse principperne til den enkelte bedrift. Prins William ville have det udbredt til hele England. En israelsk embedsmand så det som det robuste dyrkningssystem, der skal være standard for Israel for at det kunne være modstandsdygtigt (selvforsynende). Hvis man laver fast regler, certificeringer og kontrol, risikerer man, at der bliver en specialproduktion for de få – ligesom i økologi, hvor mange ikke ønsker at være med. Det ideelle ville være, hvis man kan udvikle objektive indikatorer og præmiere økonomisk efter, hvor meget landmanden opfylder kriterierne (lidt som i Arla Farm Ahead). Så kan økologer konkurrere på linje med de konventionelle. Udfordringen er at finde de rette indikatorer.

- Der var ikke meget fokus direkte på klimaeffekter ifm. drivhusgasemissioner. Fokus var mere indirekte via fokus på kulstoflagring i jorden. Derudover er klima og kulstof noget nogle gerne vil handle med ifm. kreditter og kvoter. Det er ikke en tendens, der bør udbredes mere end der allerede er i Danmark, da vi kan risikere, at økologerne sælger ud af deres miljømæssige fordele - i stedet for at kræve handling fra alle bedrifter.
- Vi er nødt til at kommunikere, at økologi er regenerativt landbrug, så økologien ikke drukner i den udvikling og udbredelsen det har i mange lande. På Groundswell kunne det regenerative koncept i hvert fald rumme rigtig meget forskelligt.
- Variation i produktionssystemer er positivt for flere bæredygtighedsaspekter, biodiversitet, klimaaftryk, jordfrugtbarhed, dyrevelfærd, recirkulering, udvaskning mm.
- Man så ikke den oplagte løsning på certificering, verificering el.lign. Nærmere det modsatte at man kan kvalificere sig selv til at være en del af det regenerative landbrug. Man skal være forsigtige ift. virksomheder, der gerne vil tjene på kreditter.
- Der er nogle løsninger indenfor verificering af landskabet, som understøtter en regenerativ dyrkningspraksis. De brugte samme metode som ICOEL med vores GIS-værktøj, og var ikke nået længere end os.
- Den regenerative dagsorden domineres af alternative personer, og forbindes ofte med småskala produktioner. Til Groundswell var det professionelle folk, mange i jakkesæt, som havde dybt seriøse samtaler om regenerativt landbrug og implementering på en større skala.

Konklusion vedr. certificering, verificering mv. i forhold til regenerativt landbrug på baggrund af den indsamlede viden fra studieturen:

Opfattelsen er helt klart, at de engelske økologer er i samme dilemma, som de danske økologer. Principper for regenerativt landbrug og økologisk ligner hinanden meget, og markedsmæssigt kan det være en trussel for økologerne, at andre produkter som produceres med brug af kunstgødning og pesticider, kan anprise sig, så de kommer i direkte konkurrence med de økologisk mærkede produkter. Samtidig giver manglen på regler og certificering landmændene de friheder, som de ønsker i forhold til at dyrke på den måde, som de forventer vil give den største regenerative værdi på netop deres landbrug, og de kan hver især anprise den metode eller netop de tiltag, som de gør. Opsamlingen fra studieturen viste, at der var ikke nogen, som havde hørt argumenter for en egentlig certificering med regler og kontroller.

I England er der tilsyneladende et større marked for og flere forhandlere af klimakreditter mv., og det er ad den vej at regenerative tiltag forsøges kapitaliseret. I den sammenhæng kan det overraske, at der ikke er opbygget et mere udtalt behov for en form for verificering, så det blev ensrettet, hvad der blev betalt og kompenseret for. Også her er der forskelle mellem selskaber mv. Ligeledes skal økologiske landbrug nøje overveje, om det er en løsning for dem, og umiddelbart er der ikke meget som skulle tale for en sådan retning for de danske økologer.

Fra økologernes perspektiv er det mere interessant at omfavne de regenerative principper og inden for de økologiske regler arbejde innovativt på at forbedre deres økologiske landbrugs regenerative evne. Hvis man som i Danmark typisk leverer til andelsforening eller er leverandør til en virksomhed, så kan det være svært at anprise en merværdi ved både at arbejde økologisk og regenerativt, medmindre man i fællesskab eller som virksomheden kræver, at alle leverandører/andelshavere skal gøre

noget ganske bestemt (handling) eller arbejde med nogle indikatorer (fordi vi har gjort det og det, så har vi opnået dette). Udfordringen er i den sammenhæng at lokalisere sigende og relevante indikatorer eller handlinger, som har værdi og opbygger landbruget regenerativt – trods at leverandørkredsens landbrug kan være vidt forskellige.

Studieturen gav ikke svar på, hvad de indikatorer eller handlinger kunne være.